

ACC. N:R M. 14370: 1-14

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Erik Månsson, Glimåkra*
Härad: *Ö Gönge* Berättare: *Gunnar Gustafsson*
Socken: *Glimåkra* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1957* Född år *1882 i (kom 1884 till Hjelstorp,
Glimåkra sv.)*

Gudstjänst och nattvardsgång. s. 1-14. LMF 107.

L.U.F. 107.

Gudstjänst och nattvardsgång.

I Glimåkra förekom fram till 1930-talet knappast annan gudstjänst än högmässan. Kyrkoherde Lundberg upptog 1910 något som kallades husförhör i byarna men som knappast fick någon betydelse eller popularitet. Under fastetiden förekom dock av ålder "vecke-präka" på torsdagarnas förmiddag. Dock var besöksfrekvensen till högmässan vida högre än nu och det hände till regel att någon från gården skulle ner till kyrkbyn. Kyrkoherde Postöm 1890-1900 brukade: den som är levta från guds-

Luf 107
1.

2.) quds-

tjänsten söndagar tre, är lika nöjd om han aldrig kyrkan får se." Detta nämndes ofta som en sporre till kyrkobesök. Barn ej nä så mycket till kyrkan men det var vanligt att ungdomarna äro efter konfirmationen var flitiga kyrkobesökare. Julotta, långfredag och domsöndagen var de mest besökta. Långfredagen var man nog med att ej gå ut på besök eller syssla med annat än qudstjänsten och om detta ej blev av skulle det läsas högt i pastillan för hela husfolket. Även juldagen skulle vara en avskild dag för kyrkobesök och familjeliv. Man gick här aldrig till annan

3) annan

ACC. N:R M. 14370:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kyrka är sin egen. Men i grannsocknar
na var det sed med vissa ungdomshelger
då ungdom från tre socknar strömmade
sammans till varandras kyrkor. Så i
Loshult var Kristi-Himmelsfärdsdag, "Helga
torsdag" en ungdomshelg för Loshult,
Ärkened och Härlunda socknar. Till kyrko-
besök skulle man ha "söndas-klär", speciellt
för kvinnorna var det svart silke-sjalett
vid nattvardsmässa, som hölls en gång i månaden
skulle man vara svartklädd och de som
så hade skulle då va klädda i frack och höghatt.
Man samlades alltid före gudstjänsten
ute på "jörberö", en bred väghorsning utanför
kyrkbacken. Efter gudstjänsten var här lika-

3.

lika-

dant sätt till samtal i grupper och över-
gick då alltid också till uppköp hos "kage-
käringar" och hos sitta-handlaren, som
där hade sin lärda kommers. Även
handlarna hade då öppet. Det fanns
också en brog: "Nodermans" där kararna
drock pilsner medan kvinnorna gärna
ville gå till bagare Linda och dricka kaffe.

Så snart man hörde sammankomningen
låg massan lyfte manfolken på hatten
och kvinnorna nej. Den som kom för-
sent skulle helst gå upp på läktaren.
Någon orda eller högtalande kring kyrkan
förekom aldrig och man aktade sig noga
för att väcka någon uppmärksamhet

Som något särskilt ovanligt berättas om en fattighjon "Borringen", som gick till kyrkan i träsko och som hade fickorna så fulla med matpaket att han lappade dem ibland på "gången".

Prästens familj hade alltid en särskild bänk till vänster framme vid korset och klockarens till höger. Men man höll mycket noga på att kvinnorna skulle sitta på vänstra sidan om mittgången och manfolken till höger. En någon "köpta-fru" bröt mot detta blev det om talat som något opassande. Hattarna skulle placeras på en särskild hylla under siten. Kvinnorna tog aldrig av sig något

6. något

ACC. N:R M. 14370:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

plagg i kyrkan. Utom vid nattvardsgång, då schalen lämnades i bänken och menfolken tog av rocken. Kvinnorna hade en vit näsduk virad om prämboken och en "lutte-kåst" av en knippa lavendel eller "lutte-bela", åbrodd. "Pickaren" kallades här kyrkväktaren, som skulle stå till "picka" kyrkobesökare som lämnades inte observera när häven bars omkring för kollektion. Man var mycket förargad för här-gången, som dock före Sundbergs tid ¹⁹¹⁰ endast förekom någon gång om året. Någon utsmykning förekom endast till julottan då ljus köptes för ändamålet. Vid sockens-stämman senare under helgen hölls auktion på

på
överbliwne ljus. Knäfall av menigheten före-
kom när kyrkoherden läste välsignelsen
denna sed upphörde ungefär vid sekelskiftet.
Församlingen skulle resa sig vid avspjeng
andet av psalmerna "Herre, signe du oss både"
"Helena Gud i himmelrik". Berättas att
tidigare fanns ett tinglas på predika-
stolen och predikan skulle vara just
lit det sammit ner.

Vid begravningar skulle man stå
med hatten av sidor en gång när det
var kallt och blåsigt gjorde prästen
undantag härifrån trots den myndige
kanslens ogillande. Till slut anmärktes
kanslern på detta. "Ja", sa kyrkoherde

8)

Kyrkoherde

ACC. N:R M. 14370:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8.

Proströms besikt, "ved rocke, men de står
också skrivet (i kantorsinstruktionen) att
bådararen ska hålla hatten och värsäkt
han sin hatt till kontor Norlindh, som
under hela akten gick stå och tulla
den, vilket förnöjde en del av menigheten
Under denna kyrkoherdes tid 1880-1900 kom
läsriet till kyrkleyn och kontor an-
slöt sig den för att stå partom påtads det
"Där prästen tjänar Gud, där tjänar bådaren
djävulen", var sedan ett bevarat uttryck
från prästen, som var ytterst hatfull
stämnd mot läsriet och missionshuset.
Prästen brukade ta löfte av sina kon-
firmander att aldrig besöka missionshuset

9

missionshusetACC. N:R M. 14370:9.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

9.

alla utom Nyb-svens Ellida, för hon
badde i missionshuset, där hennes
far var vaktmästare.

Postens förbid kantorn att i kyrkan
spela psalmen: "Jag lyfter mina händer"
emedan samma melodi användes
i missionshuset.

Prästen brukade ibland anså sig på sina
förhållanden till missötygliga samtälles
det mest betydelse momentet i guds-
tjänsten angavs vara prästens ord för
altaret ur profeten Jeraja: "Helig, helig, helig
är Herren Zebaoth."

Ända in på 1920-talet var det vanligt med
Färböner för sjukar och det hette alltid vid

10

vid

ACC. N:R M. 14370:10

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.

hemkomsten: "I da lojste do for" den eller den.
"da ljyste for" ... brukade sägas vid pålys-
ningarna om äktenskap.

Före 1910 lags kollekterna i en bänkfast
stork vid utgången, men Lundberg började
införa häv-gång och sedan den nye
prästen Westrup 1838 tillträtt utföres detta
som en rituell akt varje söndag. Häv-
lärare är för det mesta kyrkovårdarna
och hävarnas innskän hålles på ett
fat, som mottages av prästen vid altaret.
Före 1900 förkom sådan hävgång mest
när någon studerande från socknen
medverkade vid gudstjänsten.

Vid julottan var det sed att bönderna skulle

11)

skulle

ACC. N:R M. 14370:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

skynnda hem fortast möjligt, emedan den
som kom först hem sadet få först inlägget
det året. Vid hemkomsten frågades i
synnerhet ungdomarna om innehållet
i predikan men det var mest kungörelser-
na man kunde redogöra för och fram-
förallt frågades: "Vad kostade silken idag"?
Siv-handlaren hade nämligen alltid kom-
mers efter gudstjänsten.

Nattvardsgången.

Ungefär en gång i månaden ord-
nades med nattvardsgång. Vid hög-
mässan 14 dar i firväg skulle "teknin-
ske". Det ansågs nästan som en plikt
att 2 ggr om året gå till nattvarden

11.

Utestängning från nattvarden förekom ej men det berättades om sådant "får i tiden". Dock hände en gång, att "Borringen" och Ored, två allmänt kända fattighjör, en gång i sina vardagskläder stövlade fram till altar-leordet till den andra menighetens. firande. Man ansåg detta vara ett hinder mot det heliga. Prästen löste frågan på ett mycket taktfullt sätt: "Mina kära värmer," sa han till de båda hjörerna, "ni är inte tecknade denna gång så ni får komma igen en annan gång." "Invaldorp", mumlade Borringen men alla lyckte att prästen väl för-

13/ för

ACC. N:R M. 14370:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

13.

vaktat nådemedlen.

Enskild konnunion förekom bara vid
ålderdoms-bräcklighet och sjukdom.

Någon avgift för n. har ej förekommit.

Veckan före nattvardsgången skulle man
läsa andaktsstycken "Morgon och kväll"
men det var mest äldre kvinnor som höll
på detta. Skriftemålet ägde rum en tim-
me före den allmänna mässan.

En gång blev en gammal kvinna Hanna
i Kjelstors nekad nattvard, 1896. på grund
av världsliga uttryck, som hon använde
föru kyrkoherden. "Hon kan inte vara rätt
beredd," sa kyrkoherden. Vid nattvarden
skulle man alltid vara svartklädd

18.

Svartklädd,

ACC. N:R M. 14370/14.

'ha på se kyrkeklärna! Det förekom
aldrig att någon kom i kulörta kläder
kappor och lockar togs av när man
gick fram till "bordet".

Man skulle gå fram bänkevis
Berättningen på en brets nattvards
gäster var "hänrykte", som säger-
mannen inte på något sätt kunde
förklara.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

14.